

1.13. COMPETITIVENESS FACTOR ELIMINATION OF UNCERTAINTY FOR THE MOLDOVA ECONOMY

COMPETITIVITATEA CA FACTOR DE ELIMINARE A INCERTITUDINII PENTRU ECONOMIA MOLDOVEI

Alina SUSLENCO

Abstract

Aspects of these two defining interdependent elements were reviewed in this study. The research focused on the analysis of interdependencies between staff competitiveness and innovation and the way these concepts influence the sustainable development of the country. An empirical research of the characteristics of each of these two processes has been carried out. In order to demonstrate the interdependence between these processes, the characteristic and defining aspects of staff competitiveness and innovation were explained. Research methodology focused on the use of the following methods: documentary research, analysis, synthesis, quantitative analysis, abduction, induction, comparison. After the following investigations we have concluded that competitiveness facilitate the penetration of the country to the path of sustainable development.

Keywords: competitivitate, capital uman, competitivitate sustenabilă.

Clasificare JEL: M12

Introducere

Pentru economiile emergente, caracterizate prin strategii de dezvoltare contradictorii și obiective de mare volatilitate, care se confruntă cu procese complexe de deschidere a sistemelor economice naționale și de integrare în circuitul economic mondial, problema asigurării competitivității economice devine deosebit de acută și vitală.

Dezvoltarea personalului întreprinderilor în scopul asigurării competitivității lor, este o condiție indispensabilă și absolut necesară pentru dezvoltarea durabilă a societății, și a întreprinderilor în parte, a depășirii efectelor recesiunii profunde cauzate de transformările sistemice, care, pe parcurs, au fost accentuate de criza economică mondială, a realizării unei creșteri economice durabile și îmbunătățirii standardelor de viață ale populației.

În această ordine de idei, oportunitatea cercetărilor profunde în domeniul dat, este extrem de relevantă pentru eficientizarea funcționării economiei naționale și pentru integrarea cu succes a sistemului economic național în circuitul internațional de relații competitive, accentuate, care poate fi realizată doar prin intermediul personalului dezvoltat și competitiv.

Conținut

Analiza competitivității economiei naționale în contextul asigurării securității economice prevede o abordare multidimensională și multicriterială a conceptului. Indicatorii de competitivitate a economiei naționale utilizați în momentul actual de majoritatea specialiștilor se bazează pe evaluarea unor variabile sau criterii.

Evaluarea se poate face fie direct, prin utilizarea unor criterii bine determinate, fie relativ, în concordanță cu un reper, care este de obicei economia cu cele mai bune rezultate economice obținute într-o perioadă determinată de timp. Considerăm că ambele abordări au o serie de limitări.

În cazul utilizării evaluării directe se pune problema alegerii și comparabilității variabilelor componente utilizate în analiză, pe când în cazul evaluării relative există o mare probabilitate de a pune un prea mare accent pe un element de comparație în dauna altuia, iar, în cele mai dese cazuri, nivelul de performanță realizat de o țară considerată drept etalon de competitivitate în momentul actual, de fapt, nu poate fi atins în contextul unor condiții și resurse economice disponibile.

În literatura de specialitate se pot găsi următoarele tipologii de indicatori pentru evaluarea nivelului de competitivitate a economiei naționale:

- indicatori unici;
- indicatori compoziți;
- sisteme de indicatori.

Însă considerăm necesar să evidențiem faptul că fiecare dintre aceste tipuri de indicatori au atât avantaje, cât și dezavantaje în contextul utilizării lor pentru evaluarea nivelului de competitivitate a economiei naționale. Indicatorii unici au o mare capacitate de sinteză, însă pot fi distorsionați de erori de măsurare și pun în evidență un singur aspect care caracterizează competitivitatea economiei naționale.

Indicatorii compoziți (care stau la baza elaborării ratingurilor de competitivitate ale economiilor naționale) evidențiază un spectru mai larg de aspecte economice, dar, de obicei, suprapun în același timp indicatorii de rezultate cu procesele și fenomenele economice, indicatorii care caracterizează diferite procese, indicatorii statici cu cei dinamici etc., în plus, aceleași aspecte economice utilizate în determinarea indicatorilor compoziți au relevanță diferită pentru competitivitatea finală a țărilor.

Cu toate acestea, putem afirma că anume indicatorii compoziți sunt cel mai ușor de vizualizat, ceea ce este foarte util pentru efectuarea unor analize comparative și pentru elaborarea unor politici eficiente.

Sistemele de indicatori apreciază un număr mai mare de aspecte caracteristice economiei naționale decât indicatorii unici, însă devine evidentă problema argumentării și a conceptualizării sistemului de variabile alese pentru determinarea nivelului de competitivitate a economiei naționale, iar în cazul unor sisteme economice naționale mai mari, aspectele importante se pot evidenția mai greu din multitudinea de detalii.

În calitate de indicatori unici de evaluare a competitivității în practica internațională sunt utilizate pe larg rata cursului de schimb și costurile unitare ale forței de muncă.

Adepii utilizării cursului de schimb în calitate de indicator pentru determinarea nivelului de competitivitate a economiei naționale folosesc termenul de curs de schimb competitiv.

Ei presupun că un curs subevaluat al valutei naționale îi face pe exportatori mai competitivi, deoarece produsele pe care le vând pe piețele internaționale sunt mai ieftine. Au existat și există încă exemple pe plan mondial de utilizare a cursului de schimb de către autorități ca instrument de stimulare a economiei naționale.

Este cazul Chinei și al țărilor din Asia de Est, în care moneda națională a fost subevaluată artificial și, concomitent cu un control riguros al fluxurilor de capital, subevaluarea a avut ca efect îmbunătățirea performanțelor economice ale exportatorilor și accelerarea creșterii economice.

În același timp, putem menționa că subevaluarea cursului valutei naționale, pe lângă beneficiile posibile, poate cauza presiuni inflaționiste asupra economiei naționale și, fără un control riguros din partea statului, poate afecta negativ importurile de capital, ceea ce, într-o perioadă lungă de timp, va conduce la deteriorarea mediului de afaceri în cadrul sistemului economic național, în special prin creșterea costurilor investiționale.

În plus, dacă menținerea unui curs valutar subevaluat are loc în condițiile unui nivel scăzut de productivitate a factorilor de producție și ale calității reduse a bunurilor și serviciilor autohtone, această măsură poate pune în pericol competitivitatea economiei naționale și poate crea amenințări drastice la adresa securității economice a statului.

Prin urmare, sunt multe motive pentru a nu considera cursul de schimb drept indicator credibil al competitivității, ceea ce a determinat Forumul Economic Mondial să renunțe la utilizarea acestuia ca variabilă care configurează competitivitatea economiei naționale.

Costul unitar al muncii, de asemenea, ridică o serie de probleme în măsurarea competitivității economiei naționale ca factor al securității economice.

În primul rând, este dificilă obținerea unor date credibile despre salarii și productivitate pentru a determina costul unitar al muncii, în special pentru țările în curs de dezvoltare.

În al doilea rând, comparația internațională întâmpină un șir de dificultăți în ceea ce privește transformarea costurilor calculate pentru o țară în unități comparabile exprimabile în aceeași monedă.

În al treilea rând, o creștere a costului unitar al muncii ar trebui să conducă la un declin al competitivității, deoarece favorizează creșterea prețurilor bunurilor și serviciilor și diminuarea cotei globale de piață a economiei naționale.

Însă evidențele empirice au arătat că, pe termen lung, cotele de piață ale exporturilor și costurile unitare ale muncii pentru țările industrializate evoluează în același sens. Acest fenomen a fost numit „paradoxul lui Kaldor”.

Totuși, cu toate că nu este recomandabilă utilizarea cursului de schimb real și a costului unitar al muncii ca variabile pentru măsurarea competitivității, acestea pot fi utilizate cu condiția să fie evaluate în corelație cu alte variabile în concordanță cu un context bine determinat.

Alt mod de examinare a competitivității economiei naționale se bazează pe determinarea unui indicator compozit. De altfel, popularitatea ideii de competitivitate internațională a crescut datorită introducerii acestor indicatori de către World Economic Forum și International Institute for Management Development.

Metodologiile de determinare a indicatorilor compoziți de cuantificare a competitivității economiei naționale diferă de la o instituție la alta. Practic, fiecare organizație internațională are propriul model de stabilire a nivelului de competitivitate a sistemelor economice naționale.

La nivel mondial sunt cunoscute trei metodologii de estimare a indicatorilor de competitivitate a economiei naționale, elaborate de International Institute for Management Development de la Lausanne (IMD), World Economic Forum din Geneva (WEF) și Uniunea Europeană (metodologie bazată pe evidențierea îndeplinirii criteriilor de la Lisabona).

International Institute for Management Development de la Lausanne (IMD) întocmește anual, începând cu 1989, un studiu având ca obiect stabilirea unui clasament al celor mai competitive țări ale lumii, evaluând potențialul economic și de afaceri în urma analizei determinantelor productivității și a identificării factorilor care fie stimulează, fie creează amenințări considerabile pentru economia națională a unei țări. Ideea centrală a acestei abordări este că bunăstarea unei țări se obține în primul rând la nivel de organizație (firmă, companie).

Concepția de bază a IMD este că competitivitatea la nivel național înseamnă abilitatea unei țări de a crea și a menține un mediu care favorizează și susține competitivitatea firmelor, respectiv obținerea de profit pentru întreprinderi și prosperitate pentru cetățeni.

Metodologia elaborată de World Economic Forum din Geneva (WEF) prevede interpretarea competitivității economiilor naționale prin noțiunea de creștere economică și evidențiază factorii care o determină. Putem constata că metodologia WEF este un instrument valoros în evaluarea punctelor forte și a punctelor slabe ale fiecărei țări.

Global Competitiveness Report este publicat anual începând cu 1979. Ideea centrală pe care se fundamentează concepția WEF este că competitivitatea reprezintă o realitate destul de complexă care urmează a fi prezentată sub mai multe aspecte (reflectate fiecare în parte prin mai mulți indicatori/ determinante/elemente componente).

În comparație cu metodologia utilizată de IMD Lausanne pentru World Competitiveness Yearbook, care a rămas mai mult sau mai puțin aceeași de-a lungul timpului, ceea ce permite evidențierea evoluțiilor în timp ale competitivității economiilor naționale incluse în clasament, metodologia de evaluare a competitivității naționale utilizate în GCR a suferit numeroase modificări de-a lungul timpului.

Lisbon Review se bazează în mare parte pe World Economic Forum. Rezultatele analizei nivelului de competitivitate a economiilor naționale ale statelor europene sunt în mare parte percepțiile mediului de afaceri din UE cu privire la performanțele relative ale acestor țări în realizarea obiectivelor Strategiei de la Lisabona.

În urma analizei situației create la nivelul întreprinderilor la capitolul competitivitate și calitatea capitalului uman la nivelul întreprinderilor, în urma analizei surselor bibliografice, a apărut necesitatea de a efectua o cercetare cantitativă pentru a putea atesta care este nivelul de competitivitate a întreprinderilor din nordul Republicii Moldova și cât de dezvoltat este capitalul uman al acestor întreprinderi.

Am efectuat o *cercetare cantitativă*, care mi-a permis să obțin rezultate relevante pentru a putea evidenția care este situația unor întreprinderi din nordul Republicii Moldova la capitolul competitivitatea întreprinderii și capitalul uman.

Obiectiv general – studierea părerii respondenților asupra legăturii dintre competitivitatea întreprinderii și calitatea capitalului uman al angajaților acestor întreprinderi.

Ipoteza generală de la care se pornește această cercetare este că capitalul uman influențează pozitiv și decisiv asupra competitivității întreprinderilor din regiunea de Nord a Republicii Moldova.

Eșantionul a fost format din 200 angajați (manageri și lucrători fără funcții de conducere) DIN 200 din 31 de firme și societăți comerciale.

Întrebarea 1 „Apreciați nivelul bunăstării întreprinderii Dvs. în care activați. Pentru aceasta, în tabelul de mai jos, încercuți răspunsul în %” este o întrebare cu scală de răspuns de la 0 la 100 de procente, care a fost utilizată pentru a reliefa părerile respondenților cu privire la bunăstarea întreprinderii în care activează.

Rezultatele obținute la prima întrebare sunt redată în tabelul 1.

Tabelul 1

Economic nefavorabil	Răspunsul posibil (încercuți)											Economic favorabil
	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	1.9	1.10	1.11	
	0	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100	
Nr. de răspunsuri			1	1	3	11	21	42	48	65	8	
Pondere (%)			0.5	0.5	15	5.5	10.5	21	24	32.5	4	

Din interpretarea datelor, observăm că 32,5% din structura eșantionului consideră că întreprinderea la care activează este una prosperă și au apreciat acest fapt la intervalul de 90, 15% dintre respondenți consideră că întreprinderea la care activează este prosperă în intervalul de 40, și doar 0,5% dintre respondenți consideră că întreprinderile la care muncesc sunt prospere în intervalul de 20 și respectiv 30. De aici, putem concluziona, că angajații, în mare măsură, totuși apreciază pozitiv activitatea întreprinderilor la care muncesc, fapt benefic pentru activitatea ulterioară a întreprinderii, pentru crearea unei imagini pozitive.

O altă întrebare care a fost inclusă în cadrul cercetării efectuate a fost, „Caracterizați dinamica principalilor indicatori economici ai întreprinderii în ultimii 3-5 ani”, este o întrebare cu răspunsuri multiple în care respondenții au avut de ales tendința de evoluție a principalilor indicatori ai întreprinderii în care activează, răspunsurile variind de la creștere, scădere, fără schimbări, tendință oscilantă.

Rezultatele analizei datelor acestei întrebări sunt redată în tabelul 2.

Tabelul 2

No	Indicatori ai activității întreprinderii	Dinamica schimbării							
		Creștere	Ponderea (%)	Scădere	Ponderea (%)	Fără schimbări	Ponderea (%)	Tendința oscilantă	Ponderea (%)
2.1.	Volumul producerii producției/ serviciilor	113	56.5	15	7.5	6	3	66	33
2.2.	Semicostul producției	128	64	3	1.5	5	2.5	64	32
2.3.	Nivelul cheltuielilor generale și administrative	146	73			3	1.5	51	25.5
2.4.	Profitul și rentabilitatea	110	55	14	7	8	4	68	34
2.5.	Sortimentul producției fabricate/ serviciilor	130	65	9	4.5	8	4	53	26.5
2.6.	Cantitatea cumpărătorilor producției/ serviciilor	122	61	12	6	5	2.5	61	30.5
2.7.	Cota de piață de desfacere a producției/ serviciilor	101	50.5	14	7	12	6	73	36.5
2.8.	Cantitatea concurenților pe piață	104	52	4	2	29	14.5	63	31.5
2.9.	Numărul personalului întreprinderii	70	35	19	9.5	27	13.5	84	42
2.10.	Investițiile în personal (instruire, traininguri, seminare, ridicarea calificării)	34	17	29	14.5	46	23	91	45.5
2.11	Stabilitatea cadrelor, schimbări interne	34	17	35	17.5	43	21.5	88	44
2.12	Nivelul productivității muncii	37	18.5	39	19.5	41	20.5	83	41.5

Din analiza datelor tabelului 2., s-au dovedit a fi foarte sugestive.

Astfel observăm că repartizarea răspunsurilor respondenților privind rezultatele economice ale întreprinderilor analizate au fost diferite.

Totuși marea majoritatea structurii respondenților consideră că indicatorii sunt în creștere- 56,5 % au punctat creșterea volumului producției, 64% a semicostului producției, 73% a nivelului cheltuielilor generale și administrative, 55% a rentabilității și profitului, 65% a sortimentului producției, 61% a numărului cumpărătorilor, 50,5% a cotei de piață, și doar 17% a investițiilor în personal și a stabilității cadrelor și 18,5% a nivelului productivității muncii.

Acest lucru este unul extrem de alarmant pentru serviciul de resurse umane a întreprinderilor analizate, deoarece analizând strategic, s-ar putea resimți, la nivel de întreprindere, o scădere bruscă a profitului, a rentabilității, a veniturilor și pierderea cumpărătorilor pe baza scăderii productivității muncii, a fluctuației personalului, și a lipsei investițiilor în personal.

Mușamalizarea acestor probleme, sub aspect astrategic, se pot transforma în probleme vitale pentru activitatea întreprinderilor analizate. Lipsa atenției managerilor în domeniul dezvoltării capitalului uman al angajaților, reprezintă o piedică serioasă în dezvoltarea ulterioară a activității întreprinderilor sau chiar poate duce la stagnarea și falimentul lor.

O altă întrebare a care a fost adresată respondenților a fost „Remarcați problemele principale, cu care se întâlnește întreprinderea pe calea atingerii competitivității pe piață (pot fi mai multe)”, este o întrebare cu răspunsuri multiple, care a fost utilizată în scopul evidențierii problemelor principale cu care se întâlnește o întreprindere pe calea atingerii competitivității și deci a verificării ipotezelor cercetării.

Rezultatele celei de-a patra întrebări sunt redată în tabelul 3.

Tabelul 3

Problemele principale	Nr. de răspunsuri	Ponderea (%)
4.1. Dificiențe în aprovizionările cu materii prime, materiale;	30	15
4.2. Nivelul scăzut al utilajului tehnologic utilizat;	59	29.5
4.3. Nivelul pregătirii calitative a personalului;	108	54
4.4. Cererea redusă la produsele (serviciile) întreprinderii;	47	23.5
4.5. Calitatea joasă a producției;	49	24.5
4.6. Existența pe piață a întreprinderilor, care produc produse/servicii analoage;	39	19.5
4.7. Riscuri și incertitudini în activitatea întreprinderii;	126	63
4.8. Politică neeficientă a managementului întreprinderii;	46	23

Din interpretarea datelor tabelului 3, observăm că, respondenții consideră ca probleme principale cu care se întâlnește întreprinderea în calea atingerii competitivității pe piață următoarele: 63%- riscuri și incertitudini în activitatea întreprinderii, 54%- nivelul pregătirii calitative a personalului, 29.5%- nivelul scăzut al utilajului tehnologic utilizat, 23%-politica neeficientă a managementului întreprinderii.

Generalizând, toate aceste probleme, sunt piedici enorme pe calea atingerii competitivității întreprinderii.

Dar, din câte observăm, cele mai mari probleme sunt riscurile și personalul nepregătit, necalificat. Aceste probleme, împiedică atingerea competitivității multor întreprinderi din nordul Republicii Moldova.

De aceea, apare necesitatea alarmantă a dezvoltării capitalului uman a angajaților întreprinderilor prin intermediul diverselor metode de dezvoltare și ridicare a nivelului profesional.

Concluzii

În urma cercetărilor efectuate putem evidenția faptul că, în mare măsură, întreprinderile, înregistrează rezultate favorabile pe piață, dar o problemă cu care se confruntă marea majoritate a întreprinderilor este lipsa de investiții în personalul întreprinderii.

Aceasta împiedică dezvoltarea durabilă a întreprinderilor și le umbrește calea atingerii competitivității sustenabile.

Acestă problemă, actualmente, în era cunoștințelor și în noua economie, poate deveni, pentru unele întreprinderi, una vitală, deoarece investițiile în personalul companiei sunt investiții recuperabile și rentabile.

Bibliografie

1. Lengyel, I., 2003, „*Economic growth and competitiveness of Hungarian regions*”, RSA Conference, Pisa, Italia.
2. Maximova, I., 1996, *Evaluarea competitivității întreprinderii producătoare*, in: Marketing, №3, p.33-39.
3. Moiseeva, I., 2005, *Elemente esențiale ale evaluării și căile de asigurare a competitivității întreprinderii*, in: Managementul de astăzi, №6, p.15-20.
4. Suslenco A., *Человеческий капитал и конкурентоспособность – факторы успеха предприятия. / Современные тенденции в науке и образовании: Материалы конф. št. pract. intern.* Din 3 martie 2014, volumul III, Moscova, 2014. p.19-21. ISBN 978-5-906353-85-6.
5. Suslenco A., *Creșterea competitivității Moldovei prin intermediul dezvoltării factorului uman. 160 de ani de învățământ economic superior în Republica Moldova: realizări și perspective: Mатериалы конф. št. pract. intern.* din 27-28 septembrie 2013, vol.1, editura ASEM, 2013, p.p. 32-36, ISBN 978-9975-667-9.